

1. Константин Порфирогенет (X век)

Пошто смо о Порфирогеновом животу и раду већ говорили, овде ћемо само напоменути да се његово најзначајније дело назива *De administrando imperio* (*О управљању царством*). У њему се први пут у историји јавило име Босна (средњом X века). Босна тада представља само део Србије. Порфирогенет Босну спомиње само на крају главе о Србији. Он наводи "у земљи Босни" два града: Катера и Десник⁴⁶⁵.

1.1. О Босни

"Архонт Србије је одавно, наиме од владе цара Ираклија, покорно потчињен цару Ромеја и никад не беше потчињен архонту бугарске.

У покрштеној Србији су насељени градови: Дестиник, Чернавуск, Међурече, Дреснеик, Лесник, Салинес, и у области Босне Котор и Десник."

(*De administrando imperio, Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije II, Beograd, 1959, 58*)

2. Иван Кинамос (XII век)

Био је савременик попа Дукљанина. Написао је дело *Епитоме* којим обухвата византијску историју у времену од 1118. до 1176. године. За историју Босне је врло важно то што се у том делу налази податак који говори да река Дрина дели Босну од остале Србије. Дакле, Босна је тада била само део Србије.

⁴⁶⁵ Било је много покушаја да се утврде места на којима се налазе ова два града. Резултати ипак нису поуздани. Шафарик претпоставља да је Катера Которско име у Босни, док С. Новаковић се колеба између два решења: Котор у Сарајевској области или Котор на Врбањи-притоци Врбаса. М. Прелог тражи Котор на југоисточној ивици Сарајевског поља, док Ф. Шишић идентификује Константинов град с Котарцем близу Илиће. Град Десник, Шафарик поистовећује са градом Дешањ-Тешањ на реци која се улива у Босну. К. Жиречек има идентично гледиште, док С. Новаковић каже да је у питању Тешањ, а Ф. Шишић да је у питању један од три града: Бобовац, Сутјеска и Трстивница.

2.1. Други поход цара Манојла против Рашке (1150)

"А идућс годинс, већ пред крај лета када путеви за Србију постају најпогоднији за војску која напала, јер тада дрвеће већ почиње да губи лишће, сакупи војску код Ниша⁴⁶⁶. Сазнавши ту да се из Пеоније шаљу снаге Далматима у помоћ, постара се да војска пређе преко земље назване Лонгомир да би се Пеонци, који су напредовали с десне стране сукобили с ромејском војском. Кад стиже близу Саве одатле заокрену према другој реци по имену Дрина која извире негде одозго и одваја Босну од остале Србије. Босна није потчињена архижупану Срба него народ у њој има посебан начин живота и управљања⁴⁶⁷.

А откуд је дошло да су се Хуни сукобили са Ромејима, одмах ћу објаснити. Беше у народу Далмата неки човек, не знам како му оно би име, брат му беше Белош, а обојица беху виђене личности код Далмата. Тај се оженио сестром архижупана, и кад се деси да остане, никако не бих умео рећи на који начин, без оба ока, повуче се у Пеонију. Пошто је тамо провео дуго времена, постаде веома одан краљу Гези као човек који јо учествовао у његовом образовању и васпитавању од самог детињства. Дугујући због тога Гези захвалност, покушао је да му потчини Далмацију и наговарајући га упорно на то, непрестаним причањем успе да га убеди. Стога Геза, чим је чуо за прород Ромеја у Далмацију, посла снаге Далматима⁴⁶⁸ у помоћ. Ово беше узрок непријатељства Ромеја прсма Хунима."

(*Ioannis Cinnami epitome rerum ab Ioanne et Alexio Comnenis gestarum, rec A Meineke, Bonnæ, 1838, p. 103, 23-113. 7*)

⁴⁶⁶ Вероватно је цар Манојло дошао у област Ниша из Пелагоније у којој се налазио у пролеће те године, 1150, иако је у старијој литератури борба на Тари тј. овај Михаила поход стављен у 1151. годину (П. Ј. Шафарик, Хубер и др.).

⁴⁶⁷ Кинам је одве забележио један врло интересантан податак-да река Дрина одваја Босну од остале Србије, а већ у следећој реченици додаје да Босна није потчињена архонгу Срба него она има свој начин живљења и управљања. Ова вест о властитом начину управљања Кинам саопштава уз догађаје из 1150. године. Можда у томе треба препознати власт домаћих банова под влашћу Угарске (С. Ђирковић) јер од 1138. године у угарским повељама у титулату владара из династије Арпада, изражавају своје претензије на Босну. Године 1139. књаљ Бела II је дао "херцештво босанско" свом сину Ладиславу, а босански бан Борих се помиње као угарски вазал у борби против Византије 1154. године.

⁴⁶⁸ Кинам у свом делу Србе назива Далматима.